

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Difftheria, Tetanws, Pertwsis a Pholio i blant cyn dechrau ysgol

Mae'r daflen hon yn dweud wrthyfch bob dim am frechlynnau DTaP/IPV neu dTaP/IPV, a adwaenir hefyd fel y dos atgyfnerthu cyn-ysgol neu'r 4 mewn 1 am eu bod yn amddiffyn yn erbyn pedwar clefyd, sef difftheria, tetanws, pertwsis (y pas) a pholio.

Yn erbyn beth mae'r brechlynnau'n amddiffyn?

Difftheria

Mae difftheria yn glefyd difrifol sydd fel arfer yn cychwyn gyda dolur gwddf ac sy'n gallu arwain at broblemau anadlu yn gyflym iawn. Mae'n gallu niweidio'r galon a'r system nerfol ac, mewn achosion difrifol, mae'n gallu lladd. Cyn i frechlyn difftheria gael ei gyflwyno yn y DU, roedd hyd at 70,000 o achosion o difftheria a hyd at 5,000 o farwolaethau y flwyddyn. Mae modd i difftheria gael ei drosglwyddo o'r naill berson i'r llall drwy gysylltiad agos.

Tetanws

Clefyd yw tetanws sy'n effeithio ar y system nerfol, a gall achosi gwayw yn y cyhyrau a phroblemau anadlu. Gall tetanws lladd. Mae'n cael ei achosi pan fo germau a geir mewn pridd a thail yn mynd i mewn i'r corff drwy friwiau agored neu losgiadau. Does dim modd trosglwyddo tetanws o'r naill berson i'r llall.

Pertwsis (y pas)

Clefyd yw pertwsis (y pas) sy'n gallu achosi pyliau hir o besychu a thagu, gan ei gwneud yn anodd anadlu. Gall y pas barhau am hyd at 10 wythnos. Babanod dan flwydd oed sydd fwyaf mewn perygl. Mae'r clefyd yn ddifrifol iawn a gall ladd. Cyn cyflwyno brechlyn y pas, y nifer cyfartalog o achosion yr adroddid amdanynt bob blwyddyn yn y DU oedd 120,000 a bu farw 92 o blant yn y flwyddyn cyn cyflwyno'r brechlyn. Bydd plant yn dal y pas fel rheol drwy anadlu diferion mân sy'n cael eu gollwng i'r aer gan bobl eraill wrth besychu a thisian.

Polio

Feirws yw polio sy'n medru ymosod ar y system nerfol ac yn gallu achosi parlys parhaol yn y cyhyrau. Os bydd yn effeithio ar gyhyrau'r frest neu'r ymennydd, mae polio yn gallu lladd. Cyn i frechlyn polio gael ei gyflwyno, roedd cymaint ag 8,000 o achosion o polio yn y DU mewn blynyddoedd epidemig. Caiff polio ei ledaenu yn bennaf drwy lyncu deunydd sy'n cynnwys y feirws.

Beth yw'r gwahaniaeth rhwng DTaP/IPV a dTaP/IPV, ac a yw'r gwahaniaeth yn bwysig?

Mae brechlynnau difftheria'n cael eu cynhyrchu mewn dau gryfder. Mae'r ddau gryfder wedi eu byrhau yn 'D' ar gyfer y cryfder uchel a 'd' ar gyfer y cryfder isel. Mae dau frechlyn ar gael i'w defnyddio yn y brechiad atgyfnerthu cyn-ysgol – y naill

yn cynnwys y difftheria cryfder uchel (DTaP/IPV) a'r llall yn cynnwys y difftheria cryfder isel (dTaP/IPV). Mae'r ddau frechlyn wedi cael eu dangos i roi amddiffyniad da, ac felly nid yw wahaniaeth pa un a gaiff eich plentyn ar gyfer ei frechiad atgyfnerthu cyn-ysgol.

Pryd bydd y brechlyn atgyfnerthu cyn-ysgol yn cael ei gynnig?

Rhoddir y brechlyn 4 mewn 1 i blant cyn-ysgol pan fyddant yn dair blwydd a phedwar mis oed. Bydd plant yn cael eu brechu yn erbyn y clefydau hyn fel arfer fel babanod. Bydd y brechiad atgyfnerthu hwn yn cynyddu eu himiwnedd ymhellach fyth.

Mae'n bwysig bod eich plentyn yn cael y brechlynnau hyn cyn iddo ddechrau yn yr ysgol yn llawn amser.

Sut bydda i'n gwybod ei bod yn bryd i fy mhlentyn gael ei imiwneiddio?

Anfonir apwyntiad i blentyn i ddod am ei frechiad 4 mewn 1 pan fydd wedi cyrraedd yr oed priodol. Mae'r rhan fwyaf o feddygfeydd a chanolfannau iechyd yn rhedeg clinigau brechiadau arbennig.

Beth sy'n digwydd yn yr apwyntiad?

Bydd y nyrs neu'r meddyg yn egluro pam mae angen y brechiadau ac yn ateb eich cwestiynau. Rhoddir y pigiadau yn rhan uchaf y fraich.

Fydd modd rhoi'r brechlyn os bydd fy mhlentyn yn sâl ar ddiwrnod yr apwyntiad?

Os mai salwch bach, heb dwymyn, sydd gan eich plentyn, megis annwyd, dylai gael ei imiwneiddiadau. Os oes gan eich plentyn dwymyn ar y diwrnod y mae i fod i gael ei imiwneiddio, gohiriwch yr imiwneiddiadau nes y bydd wedi gwella.

Oes yna unrhyw resymau eraill pam na ddylid rhoi'r brechlyn?

Prin iawn yw'r rhesymau pam na ellir imiwneiddio plant. Ni ddylid rhoi'r brechlyn hwn i blant sydd wedi cael adwaith difrifol (bygythiad i fywyd) i ddos blaenorol o'r brechlyn neu unrhyw gynhwysyn yn y brechlyn.

Os oes gan eich plentyn:

- anhwylder y gwaed (er enghraifft, hemoffilia, pan nad yw gwaed y plentyn yn ceulo yn iawn), neu
- os yw wedi cael ffit nad yw'n gysylltiedig â thwymyn.

siaradwch â'ch meddyg, nyrs y practis neu'r ymwelydd iechedd cyn i'ch plentyn gael unrhyw imiwneiddiad.

Beth os byddaf yn colli'r apwyntiad?

Dylech ganslo apwyntiad ymlaen llaw os na fyddwch yn medru bod yno. Os byddwch yn colli'r apwyntiad neu os bydd rhaid i chi ohirio'r imiwneiddiad, gwnewch apwyntiad newydd cyn gynted ag y bo modd. Gellir dal i roi'r imiwneiddiadau, ond bydd eich plentyn heb amddiffyniad yn hirach.

Cofiwch ei bod hi'n bwysig dal i fyny ar y rhan fwyaf o imiwneiddiadau a gollwyd. Os bydd eich plentyn wedi colli imiwneiddiad ac os yw'n hŷn na'r oed a argymhellir, siaradwch â'ch meddyg teulu, nyrs y practis neu'r ymwelydd iechedd.

A yw'r brechlyn yn achosi unrhyw sgil effeithiau?

Mae miliynau o ddosiau o'r brechlyn wedi cael eu defnyddio ac mae ei record diogelwch yn dda iawn. Gall plant weithiau gael braich boenus lle cafodd y pigiad ei roi. Efallai y bydd rhai yn datblygu lwmp bychan lle

y cafodd y nodwydd ei rhoi i fewn; mae hyn yn normal ac efallai y bydd yn para am rai wythnosau. Nid oes angen triniaeth ar gyfer hyn. Efallai hefyd y cânt dymheredd uwch (twymyn) dros 37.5°C, hwyrach y byddant yn ymddangos yn aflonydd ac efallai na fydd arnynt eisiau llawer o fwyd. Os oes gan eich plentyn wres uchel ac os yw'n ymddangos yn sâl, cadwch eich plentyn yn oer drwy:

- sicrhau nad oes ganddo ormod o haenau o ddillad neu flancedi drosto, a
- rhoi digon o ddiodydd oer iddo.

Efallai y bydd dos o hylif paracetamol o'r cryfder cywir yn gymorth i ostwng tymheredd eich plentyn. Darllenwch y cyfarwyddiadau ar y botel yn ofalus iawn. Efallai y bydd angen i chi roi dos arall bedair neu chwe awr yn ddiweddarach.

Os ydych yn poeni am eich plentyn ar ôl yr imiwneiddiad, dylech siarad â'ch ymwelydd iechyd, eich meddyg neu nyrs y practis neu ffonio Galw Iechyd Cymru ar 0845 4647 neu ymweld â
www.nhsdirect.wales.nhs.uk/

Mae modd i aelodau o'r cyhoedd roi gwybod am sgil effeithiau tybiedig brechlynnau a meddyginiaethau drwy gynllun y Cerdyn Melyn. Gellir gwneud hyn drwy ymweld â **www.yellowcard.gov.uk** neu drwy ffonio llinell gymorth y Cerdyn Melyn ar **0808 100 3352** (sydd ar gael o ddydd Llun i ddydd Gwener, 10:00 – 14:00).

Ble gallaf i gael rhagor o wybodaeth?

Gellwch ddod o hyd i fwy o wybodaeth am y brechlynnau a ddefnyddir gan gynnwys cynhwysion brechlyn a'r sgil effeithiau posibl yn

www.medicines.org.uk/emc/

drwy roi enw'r brechlyn yn y blwch chwilio ac edrych ar y daflen wybodaeth i glefion (PIL). Y brechlynnau a ddefnyddir ar hyn o bryd yw Repevax® ac Infanrix® IPV.

Mae'r drefn imiwneiddio arferol sy'n dangos i chi pa frechlynnau a gynnigir yng Nghymru ar gael yn **www.publichealthwales.org/routine-immunisation-schedule-wales**

Os oes gennych chi unrhyw gwestiynau neu os oes arnoch eisiau rhagor o wybodaeth, siaradwch â'ch meddyg neu nyrs neu ffoniwch Galw Iechyd Cymru ar 0845 4647 neu ymwelwch â **www.nhsdirect.wales.nhs.uk/**

I archebu rhagor o gopiâu o'r daflen hon, anfonwch neges e-bost i: **hplibrary@wales.nhs.uk** neu ffoniwch 08456 064050

Cynhyrchir y daflen hon gan:

Is-adran Iechyd y Cyhoedd,
Llywodraeth Cymru a'r Rhaglen
Frechu yn erbyn Clefydau Ataliadwy,
Iechyd Cyhoeddus Cymru.